

L. Giebels, *Soekamo. Nederlandsch onderdaan. Biografie 1901-1950* (Amsterdam: Bert Bakker, 1999, 531 blz., f49,90, ISBN 90 351 2088 4 (paperback), ISBN 90 351 2114 7 (gebonden)).

Wat de Japanse keizer Hirohito was voor Indische oorlogsgetroffenen — het symbool van al het oorlogsleed waarop zij hun woede richtten —, was de Indonesische president Soekamo voor de naoorlogse generatie Nederlanders. In de jaren vijftig en zestig had hij hier een buitengewoon slechte pers. Hij personifieerde de strijd met een malafide, extremistische tegenstander die zich niet aan de regels (lees: de Nederlandse voorschriften) had gehouden, en symboliseerde het verlies van Indië. Het is daarom te loven dat Soekamo nu met een Nederlandstalige biografie wordt geëerd. Behalve een korte schets van Paul van 't Veer en de vertaling van het werk van de Duitse historicus Bernhard Dahm ontbrak het tot nog toe aan een Nederlandstalig overzicht van zijn leven. De mooie, geserreerde biografie van John Legge, ook als Pelican pocket verschenen, is nooit vertaald. In de jaren zeventig zag geen enkele Nederlandse uitgever daar blijkbaar brood in.

Er is verder echter helaas weinig reden tot vreugde. Die wordt namelijk getemperd door het grote aantal kanttekeningen, dat er bij dit boek te maken valt. Allereerst klopt het perspectief — zie de ondertitel — niet. Giebels, die al een biografie van L. J. M. Beel op zijn naam heeft staan, heeft Soekamo in zijn eerste negenenvertig jaar getekend als 'Nederlands onderdaan'. Daaruit klinkt een al te Nederlandse visie op zijn hoofdpersoon, die alleen strikt juridisch te verdedigen valt. Maar geschiedenis is meer dan wetsteksten. Zelf beschouwde Soekamo zich allerminst als zodanig. Voor hem had dat onderdaanschap met de komst van de Japanners en zeker na de uitroeping van de onafhankelijkheid op 17 augustus 1945 afgedaan. Dahm heeft in zijn proefschrift van 1964, dat vrijwel dezelfde periode uit Soekamo's leven behandelt, juist laten zien hoezeer diens optreden was doordrenkt van de Javaanse cultuur, reden voor zijn grote populariteit onder de massa. Soekamo's culturele context is in dit boek weliswaar niet geheel weggeschreven, maar aandacht voor het Nederlandse overheerst: zijn westerse scholing, zijn universitaire architectuurstudie, de invloeden van het katholicisme die hij tijdens zijn verbanning naar Flores onderging. Al deze zaken krijgen mime, soms overmatige aandacht.

Daarbij is het boek onevenwichtig geconstrueerd. Giebels toont grote belangstelling voor de jaren tot 1945. Details worden daarbij niet geschuwd, soms uitlopend op minzaam gebabbel over verliefdheden en toneel in ballingschap, waar men grotere lijnen en stappen zou verwachten. De hoofdzaak — de Indonesische revolutie — is vrijwel alleen in algemene termen beschreven. Dat is handig voor wie zo'n helder overzicht wenst, maar heeft als bezwaar dat de persoon Soekamo nauwelijks uit de verf komt. Deze bleef in de periode 1945-1950 bestuurlijk op de achtergrond en greep alleen in bij politieke crises. In de officiële documenten is hij dan ook weinig prominent aanwezig; voor ander materiaal moet men Indonesisch kennen. Giebels beheerst die taal niet en moet het hebben van vertalingen en interviews. Daardoor krijgt een bijzaak zoals een brief van een Nederlandse ingenieur/leermeester die Soekamo raadt de oud-Javaanse staatsstructuur over te nemen, meer aandacht dan die van een noot, die deze hoogstens zou verdienen.

Ook de titels van de laatste twee hoofdstukken roepen bezwaren op. Giebels verdeelt de periode 1945-1949 in tweeën; hij behandelt de jaren 1945-1947 tot en met het Akkoord van Linggadjatti onder de kop 'Dekolonisatie'; de daarop volgende twee jaar onder de titel 'De onafhankelijkheidsstrijd'. Dat lijkt me niet juist. Alsof er een gewilde dekolonisatie van Nederlandse zijde zou zijn, die helaas uitliep op een strijd. Vanaf het begin is het een militair optreden en diplomatiek touwtrekken geweest. De 'vuile oorlog' begon niet pas met de Tweede

politieone actie, zoals Giebels stelt, al werd deze met de intensivering van de guerrilla toen algemener. Aan beide kanten zijn de meeste slachtoffers in het laatste jaar gevallen.

De oordelen in het boek zijn al evenmin erg evenwichtig. Her en der treft de lezer voorbeelden van tenenkrommende generalisaties aan. Verscheidene volgelingen van de nationalistische Sarekat Islam worden beschreven als papieren leden 'die zich zoals de Javaan dat gemakkelijk doet, min of meer willoos schaarden achter de...vooraanstaanden'. En waarom zouden Indonesiërs standbeelden moeten oprichten voor buitenlanders, westerlingen en Japanners, die hen steunden in de strijd tegen de Nederlanders? Is het gebrek daaraan werkelijk te wijten aan het feit dat Indonesiërs dankbaarheid daarvoor wel voelen 'maar zelden het talent bezitten deze ook te uiten'? Giebels is daarbij negatief over het Nederlandse koloniale beleid van de jaren dertig, maar veroordeelt datzelfde beleid in de jaren veertig nauwelijks. De biografie van Beel lijkt daarin niet geheel los gekomen van de binding met zijn eerdere hoofdpersoon.

Het is bovendien spijtig dat de auteur zijn tekst niet heeft laten 'meelezen' door een Indonesianist met historische kennis. Dat had veel fouten geschied. Om enkele te noemen: het veel voorkomende woord *priai* is een Giebelaans neologisme voor *prijaji* (term uit de Nederlandse tijd) of *priyayi* (huidige spelling), de benaming van de Javaanse adel/elite. Het kantoor van de gouverneur-generaal heette de Algemene Secretarie, niet het Algemeen Secretariaat. Het Inlands Bestuur luidde in het Javaans Pangreh Pradja /Praja, na 1946 Pamong Praja, niet Pemong Praja. Ceram ligt niet op, maar in de Molukken. De Darul Islam werd niet in 1947, maar pas in 1948 als islamitische strijdgroepering opgericht. Het wemelt daarbij van de slordigheden in de Indonesische persoonsnamen.

Is er dan niets goeds aan dit boek? Zeker: er is, zoals al vermeld, het voordeel van een Nederlandstalige biografie voor een breder publiek; zij het dat dat publiek wel kritisch dient te lezen. Er is een weergave van het debat over de vier brieven van Soekarno uit 1933 waarin Soekarno het gouvernement zijn diensten aanbood in ruil voor vrijlating, waarbij Giebels Dahm overigens wel erg eenzijdig en onvolledig citeert. Er is een overzicht van nieuwe inzichten over het ronselen van *romusha* (dwangsoldaten) tijdens de Tweede Wereldoorlog. En er is een goede samenvatting te vinden in de epiloog. Die is helder en concreet. Hierin komt de vraag of Soekarno een collaborateur met de Japanners of een coöperator was, zoals alle Indonesiërs die voor 1942 met Nederlanders samenwerkten, werden genoemd, veel directer aan de orde dan in het daarover handelende hoofdstuk. Ik heb indertijd genoten van Giebels' biografie over Beel. Dit boek is een te haastig geschreven vervolg, handelend over een persoon die zich niet zo snel laat grijpen en die bovendien leefde in een van de meest gecompliceerde perioden van de Indonesische geschiedenis. Ik zie het tweede deel van deze biografie met angstige aarzeling tegemoet.

Elsbeth Locher-Scholten

E. van Blankenstein, *Dr. M. van Blankenstein. Een Nederlands dagbladdiplomaat 1880-1964* (Dissertatie Leiden 1999; Den Haag, Sdu uitgevers, 1999, 403 blz., f49,90, ISBN 90 12 08749 X).

Een regelmatig terugkerende vraag in discussies over de waarde en noodzaak van wetenschappelijke biografieën betreft de relatie tussen de biografie en zijn of haar onderwerp. Kan een bewonderaar bijvoorbeeld een evenwichtige studie schrijven over zijn idool? Kan een jonge biografie zich voldoende in een ouder persoon inleven? Kunnen mannen genuanceerd vrouwen-